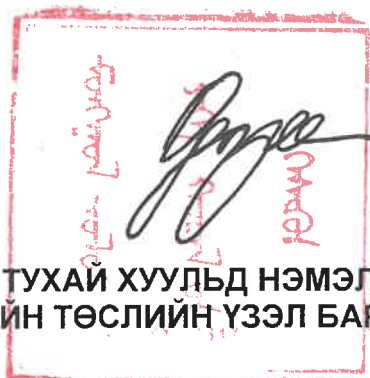


**БАТЛАВ.
УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН**



С.ОДОНТУЯА

ОНЦГОЙ АЛБАН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

Нэг. Хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлага

Онцгой албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулах дараах хууль зүйн үндэслэл, практик шаардлага байна.

1.1. Хууль зүйн үндэслэл

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 16 дугаар зүйлд Монгол Улсын иргэн бүр эрүүл мэндээ хамгаалуулах эрхтэй хэмээн тунхагласан.

Эрүүл мэндийн сайдын 2020 оны 7 дугаар сарын 3-ны өдрийн А/369 тоот тушаалаар батлагдсан “Сургуулийн орчинд худалдаалахыг хориглох хүнсний бүтээгдэхүүний жагсаалт”, Эрүүл мэндийн сайдын 2013 оны 207 тоот тушаалд “Тусгай дэглэмтэй хүн, нярай, бага насны болон цэцэрлэгийн хүүхэд, ерөнхий боловсролын сургуулийн бага ангийн сурагчдад зориулсан хүнсний түүхий эд, бүтээгдэхүүн, хоол үйлдвэрлэлд тавих шаардлага”-ыг мөрдөж ажиллах хэмээн заасан байна.

Мөн Дэлхийн Эрүүл Мэндийн Байгууллагаас 2016 онд бүх улс оронд хандан, таргалалт, чихрийн шижинг бууруулах зорилгоор чихэр нэмсэн ундаанд хамгийн багадаа 20 хувийн татвар ногдуулахыг уриалсныг үндэслэн Онцгой албан татварын тухай хуулийн төсөл боловсруулахаар холбогдох судалгааг хийсэн.

1.2. Практик шаардлага

Монгол улсын хэмээнд ерөнхий боловсролын сургуулийн 2100 гаруй сурагчдын амтат ус, ундааны хэрэглээ, тэдний таргалалтыг судалж үзэхэд 14 хувь нь илүүдэл жин, таргалалттай, өдөрт ууж буй шингэний 1/3-2/3 нь амтат ус, ундаа, цай эзэлж байна. Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Үндэсний Төвөөс, Хоол тэжээлийн талаар хийсэн үндэсний судалгаанаас харахад 7-11 настай хүүхдийн таргалалт, илүүдэл жин 2010 онд 4 хувь байсан бол 2017 онд 28 хувь болж 7 дахин нэмэгдсэн байна. Энэ судалгаагаар 15-49 насны эрчүүд, эмэгтэйчүүдийн 60 гаруй хувь нь илүүдэл жин, таргалалттай гэж гарсан байна.

Хэдийгээр зарим сургуулийн цайны газар, буфетэнд амтат ус, ундаа зардаггүй ч сурагчид хэдхэн алхмын цаадах дэлгүүрээс худалдан авч байна. “Нас нь нэмэгдэх тусам хүүхдүүд сургуулийн ойр орчмоос амтат ус, ундаа авах нь ихэсдэг. Анагаахын Шинжлэх Ухааны Үндэсний Их Сургуулийн, Нийгмийн эрүүл мэндийн сургуулийн багш нарын судалгаанаас харвал 14-18 насныхны 54.9 хувь нь сургуулийн ойр орчмоос амтат ус, ундаа худалдаж авдаг гэж хариулжээ.

Засгийн газрын 2017 оны 9 дүгээр сарын 27-ны өдрийн Үндэсний хөтөлбөр батлах тухай 289 дүгээр тогтоолын хавсралтын 1.1, Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын 2030 он хүртэлх Тогтвортой хөгжлийн зорилтод “Халдварт бус өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, түүнийг эмчлэх замаар халдварт бус өвчнөөс үүдэлтэй цаг бусаар нас барах явдлыг 2025 он гэхэд 25 хувь, архины хортой хэрэглээ, хөдөлгөөний хомсдлыг 10 хувь, давс, тамхины хэрэглээг 30 хувь, цусны даралт ихсэлтийг 25 хувь, таргалалт, чихрийн шижингийн өсөлтийг тогтоон барих”-аар, Монгол Улсын “Тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал-2030”-ийн 2.2.2-ын 3 дахь зорилтод “2016-2020 онд хүн амын хорт дадал, зуршлыг бууруулж, амьдрах орчин нөхцөлийг сайжруулах, хүнсний бүтээгдэхүүнд чанар, стандартыг чанд мөрдүүлэх, 10000 хүнд ногдох зүрх, судасны өвчлөлөөс шалтгаалсан нас баралтыг 17.4 хувиар, хорт хавдраас шалтгаалсан нас баралтыг 10.5 хүртэл хувиар бууруулах”-аар дэвшүүлсэн. Түүнчлэн 3.1.8-д “архи, тамхи, чихэрлэг хүнс зэрэг хүний эрүүл мэндэд эрсдэл учруулдаг хэрэглээг үнэ, татварын бодлогоор дамжуулан бууруулах асуудлыг холбогдох хууль тогтоомжид тусгах замаар шийдвэрлэх” хэмээн тусгасан байдаг.

Эрүүл мэндийн яамны мэдээллээр халдварт бус өвчний өвчлөлөөр зүрх судасны өвчин хоёрдугаарт ордог байна. Зүрх судасны эмгэгээс хамгийн их тохиолдох нь артерийн судасны хатуурал бөгөөд энэ эмгэгийн суурин дээр артерийн даралт ихсэх, зүрхний шигдээс, тархины цус харвалт зэрэг нас баралтаар тэргүүлдэг эмгэгүүд хүндрэл хэлбэрээр илэрдэг. Манай улсад артерийн даралт ихсэх өвчин насанд хүрсэн дөрвөн хүн тутмын гуравт тохиолдож байгаа нь маш их сэтгэл эмзэглүүлсэн асуудал болж байгаа. Мөн зүрхний титэм судасны өөрчлөлтөөс болж зүрхний булчинд цусан хангамж дутагдаж зүрхний бах, зүрхний шигдээс өвчнөөр өвчлөх, нас барах явдал их байна. Зүрх судасны эмгэг нь хүний амьдралын буруу хэв маягаас үүсдэг. Зүрх судасны эмгэг үүсэхэд нас, хүйс, удамшил нөлөөлөхөөс гадна хоол хүнсний буруу хэрэглээ ялангуяа өөх тос, нүүрс ус, давс ихтэй хоол хэтрүүлэн хэрэглэх зэрэг амьдралын буруу хэв маягаас үүдэлтэй. Хөдөлгөөний хомсдол, таргалалт, стресс, чихрийн шижин ч мөн зүрх судасны эмгэг үүсэх хүчин зүйлүүд болдог байна.

Хоёр. Хуулийн төслийн зорилго, ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Хуулийн төслийн зорилго нь Дэлхийн Эрүүл Мэндийн байгууллагаас 2016 онд бүх улс оронд хандан таргалалт, чихрийн шижинг бууруулах зорилгоор амтат ус, ундаанд хамгийн багадаа 20%-ийн татвар ногдуулахыг уриалсан зөвлөмжийн дагуу импортын болон дотоодын үйлдвэрийн амтат ус, ундаанд онцгой албан татвар ногдуулах зорилготой.

Дэлхийн Эрүүл мэндийн байгууллагаас амтат ус, ундаанд онцгой албан татвар ногдуулах замаар илүүдэл жин, таргалалттай үр дүнтэйгээр тэмцэхийг зөвлөмж болгосны дагуу АНУ-ын 8 муж, Австрали, Мексик, Чили, Дани, Финлянд, Норвеги, Франц, Их Британи, Ирланд, Номхон далайн арлын орнууд, БНСУ, Камбож, Өмнөд Африк зэрэг дэлхийн 40 гаруй улсад амтат ус, ундаанд онцгой албан татвар ногдуулаад байна.

Хуулийн төсөл нь 4 зүйлтэй байхаар боловсруулагдах бөгөөд төсөлд амтат ус, ундаа болон түүнтэй адилхан импортын болон эх орны үйлдвэрийн бүтээгдэхүүнүүдэд онцгой албан татвар ногдуулахаар заасан болно.

Гурав. Хуулийн төсөл батлагдсанаар үүсч болох эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн үр дагаврын талаар

Монгол улсын хэмжээнд амтат ус, ундааны үйлдвэрлэл болон импортонд 20 хувийн онцгой албан татвар тогтоосны үр дүнд жилд нэг хүнд ногдох чихэрлэг ундааны хэрэглээг 22.8 литрээр бууруулах боломжтой тооцоолол гарч байна. Онцгой албан татвар ногдуулахын цаад мөн чанар нь үйлдвэрлэгчдийн хувьд үйлдвэрлэж буй ундааны сахарыг багасгах, гаднаас оруулж ирэх хувийг бууруулах, харин түүнийг орлуулах цэвэр ус, эрүүл хүнс, жимс, ногооны хэрэглээг дэмжих, нөгөө талаар хэрэглэгчдэд эрүүл мэндийн боловсрол олгох, сургуулийн орчинд эрүүл хүнс, ус, ундаа борлуулах зэрэгт чиглэсэн боловсролын интервенцийг дэмжихэд чиглэдэг байна. Тэрнээс биш татварын орлогыг нэмэгдүүлэх, үйлдвэрлэлийг шууд хязгаарлах гэдэг талаас харах нь өрөөсгөл бөгөөд ямар ч бодлого, шийдвэрийг зөв хэрэгжүүлэх, түүнд тавих хяналт их чухал.

Манай улсад 2012-2017 оны хооронд амтат ус, ундааны үйлдвэрлэл 30 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байгаа бөгөөд жимсний шүүстэй харьцуулахад хийжүүлсэн ундааны үйлдвэрлэл эрс өссөн байна. Мөн Монгол Улсын 2012 оны өрхийн чихэрлэг ундааны зардлыг 2015 оныхтой харьцуулахад 41 хувиар өссөн нь тухайн бүтээгдэхүүнийг хэрэглэдэг хэрэглэгчийн эрүүл мэнд ноцтой үр дагаварт хүрэхийг сэрэмжлүүлж байгаа баримт юм. Өвчилсөн үеийн оношилгоо, эмчилгээ, даатгал, нөхөн сэргээх зардал нь асар их бөгөөд харин сэргийлэх, хамгаалах, хянахад чиглэсэн, цаг үеэ зөв олсон шийдэл, шийдвэр нь зардал бага, үр дүн нь их байна.

Хуулийн төсөл батлагдсанаар онцгой албан татвар ногдуулах бараа бүтээгдэхүүний тоо хэмжээ нэмэгдэж, улсын төсвийн орлого нэмэгдэх, нэмэгдсэн орлогоос хүн амыг халдварт бус өвчнөөс урьдчилан сэргийлэхэд чухал ач холбогдолтой, мөн эрүүл, органик бүтээгдэхүүн хэрэглэх орчин нөхцөлийг бүрдүүлэх боломжтой болно.

Дөрөв. Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон бусад хуультай хэрхэн уялдах, хуулийг хэрэгжүүлэхэд шинээр боловсруулах, хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болсонд тооцох тухай хууль тогтоомжийн талаар

Онцгой албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Монгол Улсын Үндсэн хуульд нийцүүлэн, Монгол Улсын, олон улсын гэрээ, конвенц, бусад хууль тогтоомжтой уялдуулан боловсруулна.